

Senās kulta vietas un to apsaimniekošanas iespējas

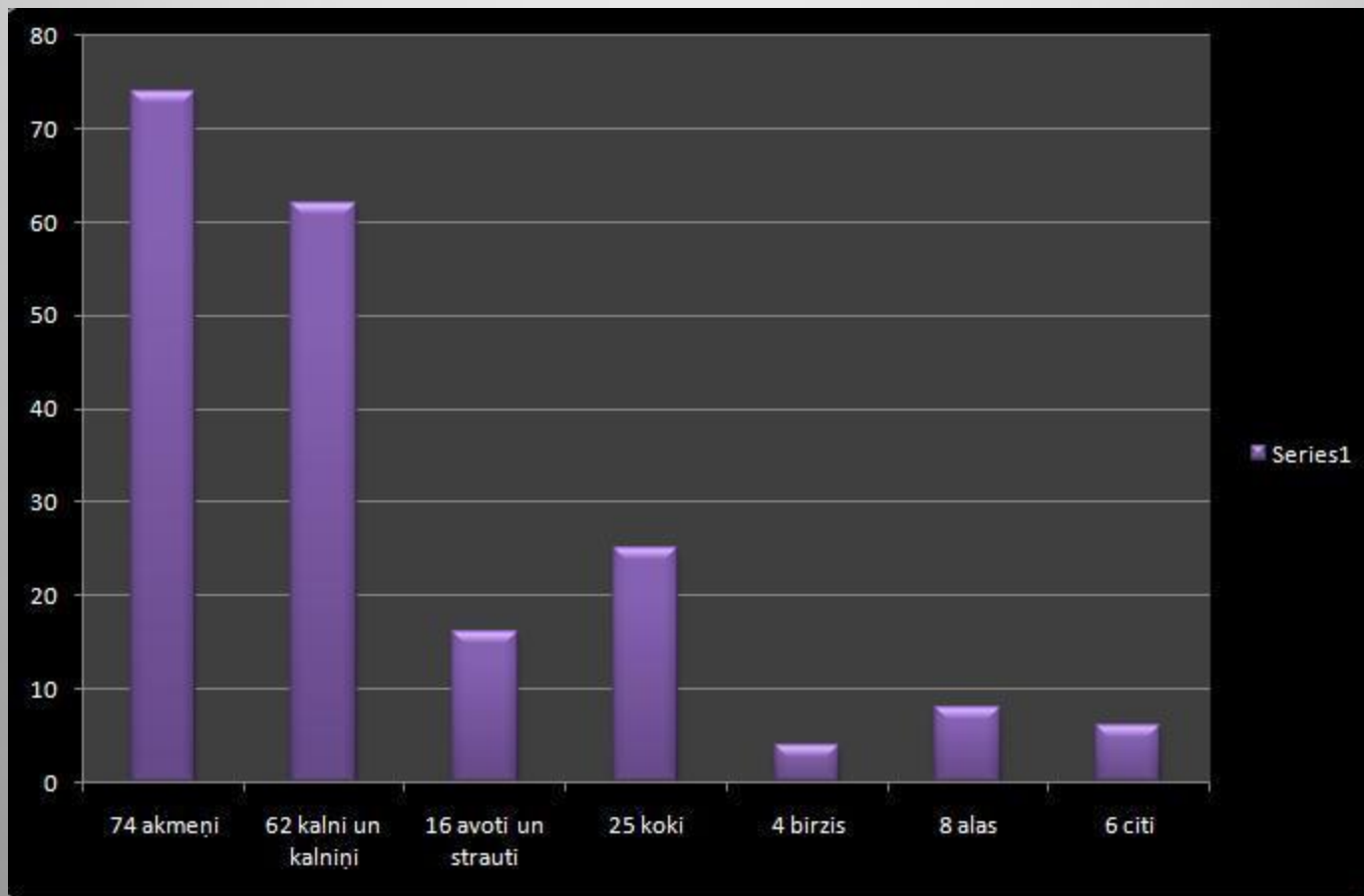
Koknese, 05.06.2012.

Sandra Zirne

VKPAI Arheoloģijas un vēstures daļas vadītāja

sandra.zirne@mantojums.lv

Latvijā Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā iekļauti 2492 arheoloģiskie pieminekļi, no tiem **195** jeb **~ 7,6%** ir senās kulta vietas

Latvijas senās kulta vietas- dabas objekti

Labas prakses apsaimniekošanas pamatprincipi ietver:

- apkārtējās vides regulārus kopšanas darbus;
- objekta vizuālās uztveres nodrošināšanu saistībā ar apkārtējo kultūrvēsturisko ainavu, ievērojot nosacījumu “skats no” un “skats uz”;
- dabas un kultūrvēsturisko vērtību respektēšanu un vienotu saglabāšanas nodrošināšanu

Juru Upurozoli- kulta vieta

Akmeņi- senās kulta vietas

Raksturīgi:

- dabīgi vai mākslīgi veidojumi akmeņu virsmā (dobumi, bedrītes u.c.);
- atbilstoša mutvārdu tradīcija;
- arheoloģiskās liecības akmens tiešā tuvumā (kultūras slānis);
- nereti atrodas citas arheoloģiskas vietas (senkapu, pilskalna, apmetnes) teritorijā vai tai līdzās

Līgu senkapu un kultakmens

Kalnalammiku apmetne un Upurakmens
- kulta vieta

Būtiskākais apdraudējums:

- pārvietošana no sākotnējās atrašanās vietas, tādējādi zaudējot akmens kā senās kulta vietas kontekstu;
- lauksaimnieciskā darbība tiešā akmens tuvumā, apdraudot arheoloģiskās liecības

Elejas muižas dobumakmens- kulta vieta

Meļķitāru Muldas akmens- kulta vieta

Apsaimniekošanas piemēri

Kraukļu akmens- kulta vieta

- nepārvietots, vizuāli labi uztverams,
- informatīvā zīme- nosaukums nedaudz traucē skatu uz akmeni varētu būt novietota nostāk no akmens

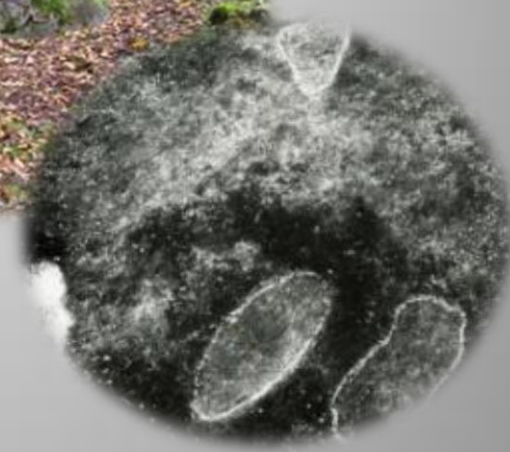
Gulbju Krustakmens (Tabakdoze)- kulta vieta

- atrodas ceļa aizsargjoslā
- vizuāli labi uztverams
- trūkst informatīvā materiāla

Pastmuižas Velna akmens- kulta vieta

- pārvietots, neatrodas sākotnējā vietā, nav informatīva materiāla
- īpašnieka izteikta doma- izveidot akmens apgaismošanu diennakts tumšajā laikā

Māras pēdas akmens Vosvu Dieva kalnā

- atrodas sākotnējā vietā;
- vizuālā uztveramība- vidēja
- nav atsegti skatu punkti no kalna uz apkārtējo ainavu

Kalni- senās kulta vietas

Raksturīgi:

- reljefa izcēluma forma;
- atbilstoša mutvārdu tradīcija;
- arheoloģiskās liecības
(seno ugunsritu vietas, arheoloģiskas senlietas u.c.);
- nereti atrodas citas arheoloģiskas vietas tuvumā
(senkapu, pilskalna, apmetnes) vai arī kalnā atrodas cits kultūrvēsturiski nozīmīgs objekts

Zilais kalns ar Upurakmeni- kulta vieta un viduslaiku kapsēta

Būtiskākais apdraudējums:

- ar zemes reljefa pārveidojumiem saistītas darbības, kā rezultātā var tikt izpostītas arheoloģiskās liecības;
- atsevišķu objektu pārvietošana no to sākotnējās atrašanās vietas;
- mantraču aktivitātes
- pārlietu liela antropogēnā slodze

Apsaimniekošanas iespējas:

- raksturīgāko, ainaviski izteiksmīgāko skatu punktu veidošana;
- apmeklētāju plūsmas organizēšana;

Upurkalniņš- kulta vieta

Panderu Upurkalns un Upurakmens-
kulta vieta

Naudas kalniņš un tajā izraktā dārgumu
meklētāju bedre Kurzemē jūras piekrastē

Koki- senās kulta vietas

(liepas, ozoli, vīksnas, ābele)

Raksturīgi:

- atbilstoša mutvārdu tradīcija, kas turpinās koka atvasēs,
- nereti atrodas citas arheoloģiskas vietas tuvumā (senkapu, pilskalna, apmetnes)

Būtiskākais apdraudējums:

- dabas procesi

Ķuņķu Svētozols viduslaiku kapsētas teritorijā

Valdemārpils Elku liepa

Apsaimniekošanas piemēri

Naugrubu Tīnābele- kulta vieta

- apkārtnē sakopta, koki vizuāli
ainaviski labi uztverami,
informatīvā zīme varētu atrasties
nostāk

Kalnaziedu Upurozols- kulta vieta

- vairākkārtīgi ļaunprātīgi
dedzināts;
- nav atvases, pārvietojot palikušo
stumbra daļu uz netālu esošo
muzeju, izzustu senās kulta vietas
kultūrvēsturiskā nozīme

Alas- senās kulta vietas

Raksturīgi:

- vizuāli dabas objekti;
- atbilstoša mutvārdu tradīcija;
- arheoloģiskās liecības

Būtiskākais apdraudējums:

- dabas procesi;
- neorganizēta, pārlieku intensīva apmeklētāju plūsma

Lībiešu Upuralas- kulta vieta

Liepas Lielās Ellītes ala ar avotu- kulta vieta

Liepas Lielās Ellītes ar avotu apsaimniekošanai izstrādāts projekts, kas paredz:

1. apmeklētāju plūsmas organizēšanu, veidojot koka laipas un barjeras, kas samazinātu erozijas procesus;
2. autostāvvietas un atpūtas vietu ierīkošanu nostāk no alas;
3. videonovērošanas ierīkošanu;
4. informatīvo stendu izveidi

Cirīša ezera Upursala ar Upurkalnu- apsaimniekošanas piemērs:

No skatu platformām paveras
veidoti ainaviski izteismīgākie
skatu “koridori” uz apkārtējo ainavu

Respektējot arheoloģiskās un dabas
vērtības ierīkota koka taka apmeklētāju
plūsmas organizēšanai

Ieteikumi seno kulta vietu apsaimniekošanā:

1. sakopt un sakārtot apkārtni, pēc iespējas cenšoties saglabāt apkārtējo vidi un ainavu;
2. nepārveidot kulta vietas zemes reljefu un nepārvietot atsevišķus objektus;
3. veidojot papildus labiekārtojumu vietas tiešā tuvumā, izvairīties no samākslotas, pārspīlētas un videi svešas labiekārtojuma elementu radīšanas;
4. labiekārtošanā veikt tikai nepieciešamākos darbus, kas saistīti ar vietas sakopšanu un apdraudējuma novēršanu);
5. neradīt vietai papildus slodzi, kas saistīta ar nekontrolētu apmeklētāju skaita plūsmu;
6. informatīvo materiālu pamatot ar pētījumiem un pārbaudītām ziņām.

Paldies par uzmanību!